

AFRIKA OG FRIHETEN

av

ALBERT JOHN LUTULI

Foredrag holdt i Universitetets Aula i Oslo 11. desember 1961 i forbindelse med overrekkelsen av Nobels fredspris for 1960. Foredraget gjengis her i sin helhet. Forlagssekretær Bjarne Handeland har oversatt artikkelen til norsk. Red.

I år som gikk har noen av de største menn i vårt århundre stått her for å motta denne pris, menn som har skrevet sitt navn på historiens blad og som i fremtiden vil bli regnet blant dem som formet verden av i dag. Å bli hentet frem fra landsbyen Groutville, et navn som mange av dere aldri har hørt og som dere på mange kart ikke vil finne — å bli revet ut av forvisningen i en avkrok på landet, å bli løftet ut over de trange grenser for sør-afrikansk innenrikspolitikk og bli plasert her i skyggen av disse store personligheter — dette er noe som ikke kan unnlate å gjøre inntrykk. Det er en stor ære for meg å stå på denne talerstol i dag.

Nobels fredspris, som har brakt meg hit, har for meg en tredobbelt betydning. For det første representerer den en anerkjennelse for min beskjedne andel i den innsats som gjøres av folk med demokratisk innstilling — både blant sorte og hvite — for å finne frem til en fredelig løsning på raseproblemet. Min innsats her er på ingen måte enestående. Det var ikke jeg som tok opp kampen for større frihet for Sør-Afrikas folk, andre afrikanske patrioter — folk som brente for oppgaven — gjorde det før meg. Som kristen og patriot kunne jeg heller ikke uten videre se på når det, nesten på alle livets områder, ble gjort systematiske forsøk på å fornedre det guddommelige i mennesket eller sette en grense som ikke måtte overskrides når menneskelige vesener i sort utgave skulle

prøve å tjene sin Skaper. Å forbli nøytral i en situasjon der landets lover faktisk kritiserte Gud fordi han hadde skapt ikke-hvite mennesker, det var noe jeg som kristen ikke kunne gå med på.

For det andre er fredsprisen en demokratisk solidaritets-erklæring med dem som kjemper for større frihet i min del av verden. En slik gestus er en veldig oppmuntring for meg og millioner andre som tenker på samme måte. Det finnes fremdeles mennesker som ser på raseproblemet i Sør-Afrika rett og slett som sammenstøt mellom sorte og hvite. Vår regjering har gjort hva den kan for å gi verden nettopp dette inntrykk. Dette har hatt to konsekvenser. Det har skapt forvirring om hva rasestriden egentlig gjelder, og det har til en viss grad styrket regjeringens påstand om at raseproblemet er et indre sør-afrikansk anliggende. Dette har igjen ført til at forståelsen for vår sak er mindre utbredt enn den ellers ville ha vært.

For det tredje er fredsprisen en velkommen anerkjennelse av den rolle som Afrikas folk har spilt i de siste femti år for med fredelige midler å skape et samfunn der innsats og ikke rase er bestemmende for individets plass i nasjonens liv.

Fredsprisen kan ikke være for meg alene, heller ikke bare for Sør-Afrika, men for hele Afrika. Afrika er for øyeblikket opprevet av strid og hjemsøkt av bitre rasekonflikter. Underlig er det at nettopp en mann derfra skal stå her og ta imot en pris som er gitt for å fremme fred og vennskap mellom mennesker. Fred har det vært lite av i Afrika i vår tid. Fra lengst i nord, der krigen har rast i syv år, og videre gjennom de sentrale og sørlige deler av kontinentet, går kampen på, noen ganger med våpen, andre ganger uten. I mitt eget land var det i 1960, det året som denne fredsprisen gjelder, unntagelsestilstand i mange måneder. I Sharpeville, en liten landsby, ble det på en eneste ettermiddag skutt 69 mennesker og såret 180, og i områder som Transkei fortsetter unntagelsestilstanden. Vår verdensdel er preget av opprør mot undertrykkelse, og fred og opprør går ikke godt sammen. Det kan ikke bli noen fred før de som vil undertrykke oss, er overvunnet.

Vår verdensdel er blitt oppdelt mellom stormaktene, fremmed styre er blitt påtvunget Afrikas folk gjennom militær erobring og økonomisk herrevelde, nasjonale bestrebelsler er blitt slått ned med makt, gamle økonomiske systemer og tradisjoner er brakt i oppløsning, og våre evner og krefter er blitt utnyttet til fordel for erobrerne. I denne tid har der ikke vært noen fred, det kunne ikke bli noe brorskap mellom mennesker.

Men nå feies fortiden til side av den revolusjonære bølge som går over kontinentet. Over hele verdensdelen fra nord til sør gjør vårt folk krav på sin egen jord, sin rett til å være med i landets styre, sitt menneskeverd og sine nasjonale rettigheter. Gjennom revolusjonens omveltninger blir grunnlaget for fred og fellesskap gjenopprettet, idet nasjonal suverenitet og uavhengighet, likhet og menneskeverd blir vakt til nytt liv.

For dere her i Europa skulle det ikke være vanskelig å vurdere dette. Deres verdensdel gikk gjennom en lang rekke av revolusjonære omveltninger da feudal-samfunnet etterhvert måtte vike for industrialismens, nasjonalismens, demokratiets og den stigende levestandards nye æra, — den gyldne tidsalder som menneskene i generasjoner hadde kjempet for. Deres revolusjonære periode varte helt fra det 18. århundre til vårt eget og omfattet noen av de blodigste borgerkriger i historien. Revolusjonen i Afrika har feid over tre fjerdedeler av kontinentet på mindre enn ti år, og vi kan se slutten på den i vår generasjon. Den har skjedd uten kaos, raskt og med forholdsvis liten blodsutgytelse.

At revolusjonen i Afrika har gått forholdsvis fredelig for seg, er et faktum som bekreftes av kyndige iakttagere. Professor C. W. de Kiewiet, rektor ved Rochester universitet, U.S.A., uttaler (i sin Hoernle Memorial Lecture, 1960): «Det er riktig at det nesten ikke har forekommet noen alvorlige voldsomheter under gjennomføringen av det politiske selvstyre. For så vidt skjer der ingen revolusjon i Afrika — bare reformer.»

Professor D. V. Coven, professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Kappstaden, kaster lys over egenarten i vår kamp med følgende ord (i sin Hoernle Memorial Lecture, 1961): «De

(hvite) kan også være glad for den meget høye moralske standard hos de ikke-hvite i Sør-Afrika, som kan måle seg med hvem som helst i hele verdensdelen.» Dette er noe de burde tenke på som peker med slik forakt på Afrika.

Dere her i Europa synes vel at de revolusjonære reformer kommer sent hos oss. Dersom det er slik at vi ble sent med i den nye æra med sosial fremgang, at vi er sene til å gjennomføre selvstyre, uavhengighet og demokrati, så er grunnen den at før har det ikke vært vi som bestemte farten. Det var Europa som planla utviklingen i Afrika i det 19. og 20. århundre. Først nå blir vår verdensdel herre i sitt eget hus og tar sin skjebne i sine egne hender.

Enda jeg taler om Afrika som en enhet, er det likevel meget som skiller — rase, språk, historie og skikker, politiske, økonomiske og etniske grenser. Men til tross for disse mange skiller har Afrika en felles idé og et eneste mål: å realisere sin uavhengighet. Hele Afrika, både land som har vunnet slaget politisk sett, men ennå ikke har maktet å komme ut av den økonomiske bakevjen, og land som mitt eget, som ennå står overfor den avsluttende politiske kamp — hele Afrika har dette ene mål: et forenet Afrika hvor det stadig blir bedre levevilkår og større frihet, hvor den gamle arv av analfabetisme og sykdom feies til side, hvor menneskeverdet ikke lenger trampes ned av kolonialismens hæl. Dette mål som millioner av vårt folk streber etter med revolusjonær glød, ved hjelp av det trykte ord, gjennom appeller, demonstrasjoner, og noen steder også med våpen, takket være stivsinnet hos de hvite som sitter med makten — dette mål representerer det eneste virkelige håp om fred i Afrika. Hvilke midler som enn har vært i bruk, har hensikten alltid vært å gjøre ende på fremmedstyre og diskriminering av andre raser.

Det er et paradoksalt faktum at nettopp Afrika har kvalifisert seg for en pris som denne midt i en tid av uro og omveltning. Er dette et stort paradoks, så er det en enda større ære at en pris til fremme av fred og brorskap skulle tilfalle en borger i et land der brorskap mellom mennesker er en

illegal doktrine, fredløs, bannlyst, fordømt, forvist og forbudt, der det å arbeide, tale eller agitere for en virkelig praktisk realisering av et slikt brorskap er en hasardiøs gjerning som straffes med forvisning, innesperring uten dom eller fengsling, der det i disse 300 år aldri har eksistert effektive demokratiske midler til en fredelig avgjørelse av raseproblemet, og der den hvite minoritets makt bygger på den mest tungtvæpnede og velutstyrte militærmaskin i Afrika.

Også her, hvor det hvite styre synes fast bestemt på ikke å slå inn på bedre veier, er Afrikas ånd levende, det Afrika som kjemper for frihet, likhet og uavhengighet. Sammen med tusener av mine landsmenn er jeg under kampen for disse idealer gang på gang blitt trakassert og satt i fengsel; men vi lar oss ikke skremme fra å strebe etter en ny tid da alle kan leve i fred og som brødre.

Jeg trenger ikke å tale utførlig om Sør-Afrika, verden har ikke kunnet unngå å bli oppmerksom på dets samfunnssystem, dets økonomi og dets lover. Det er en museumsgjenstand i vår tid, en gjenganger fra menneskehetens mørke fortid, en levning fra en tidsalder som overalt ellers er død eller i ferd med å dø. Her er den hvite rases overlegenhet og de hvites hegemoni gjenstand for guddommelig dyrkelse. Få hvite unngår å bli korrupte, og mange av deres barn blir opplært til å tro at like sikkert som hvite mennesker står høyere og er effektive, dyktige og flittige, like sikkert står de sorte lavere og er late, dumme, ondskapsfulle og klossede. Ut fra myten om at «de laveste blant dem står høyere enn de høyeste blant oss», blir det hevdet at alt i landet som er verdt å nevne, er bygd opp av de hvite: byer, industri, grubedrift og jordbruk, og at bare de har forutsetninger for å kunne eie og kontrollere alt dette. De sorte oppholder seg bare midlertidig i byene, de passer bare til simple arbeid og er uskikket til å ha del i den politiske makt. Statsminister Verwoerd uttalte en gang mens han var minister for bantu-saker og skulle gjøre rede for regjeringens skolepolitikk: «Der er ingen plass for ham (afrikaneren) i europeernes samfunn, bortsett fra visse former for arbeid.»

Det er lite nytt i disse myter om de hvites overlegenhet. Hver eneste del av Afrika som er blitt erobret av de hvite, har en eller annen gang, i en eller annen form, fått stifte bekjentskap med dem, også i den mest ondartede form, slaveriet, som var utbredt i Afrika inn i det 19. århundre. Det formildende trekk i hine dagers mørke var lysstrålen fra den kristne misjon, som vi kan takke for at det nå begynner å lysne. Mens den ene regjering etter den andre gjorde lite eller intet for å minske de opprivende lidelser som slavejegerne påførte de sorte, kjempet David Livingstone og John Philip og andre store Guds menn for sosial rettferdighet — mot en overveldende overmakt. For somme sør-afrikanere er de ennå i dag varg i veum. Slaveriets spøkelse eksisterer den dag i dag i form av tvangsarbeid i de såkalte «farm prisons». Men tradisjonen fra Livingstone og Philip lever også videre, gjennom noen få representanter med den samme innstilling. Skal en være rettferdig, må det understrekes at også i den nåværende situasjon har den kristne misjon gått i spissen når det gjelder samfunnsmessige tiltak til beste for oss. Fremgangen her har skjedd til tross for regjeringen, som skulle ha vært den sterkeste støtte. Her synes kirken i Sør-Afrika — riktignok sent — å ha våknet til et videre syn på sin oppgave. Den er i ferd med å ta ham alvorlig som grunnla kirken og som sa: «Jeg er kommet forat de skal ha liv og ha overflod.» Dette er et kall til kirken i Sør-Afrika om å hjelpe *mennesket* på alle områder også i dette liv, og ikke bare med sikte på det kommende. Folket i Sør-Afrika, særlig da de som bekjenner seg som kristne, burde legge seg på hjerte vedtakene på Kirkenes Verdensråds konferanse i Cottesloe, Johannesburg i 1960, for de trekker opp klare retningslinjer for kirkens oppgave i vår tid. Her er ikke rom for tvil når det gjelder betydningen av det kristne budskap for de problemer som menneskene i dag står overfor. Det er med glede jeg har notert meg dette videre utsyn hos Kirkenes Verdensråd. Det har meget å si for oss i Afrika.

Apartheid-programmet i Sør-Afrika representerer altså i grunnen ikke noe nytt. Men Sør-Afrika er noe helt enestående

forsåvidt som disse ideer ikke bare har overlevd her helt opp til vår tid, men de blir hårdnakket forsvart, utbygget og støttet opp gjennom lovgivningen i en tid da de i mesteparten av verden stort sett hører historien til, så man enten skammer seg over dem og prøver å skjule dem bak kamuflerende formuleringer, eller man kaster dem fort vekk på skraphaugen. Disse ideene er fremdeles levende i Sør-Afrika, fordi de som går inn for dem, har fordel av det. De representerer en moralsk akseptabel begrunnelse for de eksisterende tilstander: at landet styres av en regjering med bare hvite, valgt utelukkende av hvite, som utgjør en privilegert minoritet; at 87 % av jorden, deriblant all den beste dyrkingsjorden i nærheten av byer, markeder og jernbaner, er reservert for de hvite, som forøvrig gjennom den nye Group Areas-loven legger beslag på enda mer jord fra de ikke-hvite; at alt kvalifisert og godt betalt arbeid er reservert for de hvite; at alle universiteter med noen akademisk standard bare tar imot hvite; at utdannelsen av et hvitt barn koster ca. 1280 kr. pr. år, mens den for et sort barn koster ca. 180 kr. og for et indisk eller «farvet» barn kommer på ca. 400 kr. pr. år; at utdannelsen for de hvite er obligatorisk for alle opp til 16-års-alderen, mens bare en del av de sorte barna får en — utilstrekkelig — utdanning; at nesten en million afrikanere om året blir arrestert og fengslet eller bøtelagt for brudd på de utallige pass-bestemmelser som ikke gjelder for de hvite.

Slik kunne jeg fortsette og ta for meg alle sider ved livet i Sør-Afrika fra vuggen til graven. Men dette er noe som hele verden kjenner til i dag. Som en kraftig lyskaster er verdens oppmerksomhet rettet mot Sør-Afrika. Det hjelper lite at vår regjering og de som tar den i forsvar, forsøker seg med pene ord om «separat utvikling» og eventuell «uavhengighet» i såkalte «Bantu-homelands», ingenting kan skjule de faktiske forhold. Som kristen har jeg alltid følt det slik at det fremfor alt er en side ved «apartheid» eller «separat utvikling» som er utilgivelig. I sine forsøk på å realisere den mest uhyggelige drøm som tenkes kan, synes denne politikk å være fullstendig

likeglad med de mennesker som mister sin jord, sine hjem, sitt arbeid. Det er ikke en gruppe eksentriske outsiders som nærer denne uhyggelige drømmen, heller ikke Ku Klux Klan-folk, som vi har en snev av. Det dreier seg om en overlagt politikk av regjeringen, som får aktiv støtte fra en stor del av den hvite befolkning og passivt tolereres av en overveldende majoritet blant de hvite, men som nå heldigvis forkastes av en gledelig stor hvit minoritet som har kastet sitt lodd i vekt-skålen sammen med de ikke-hvite, i deres kraftige opposisjon mot den såkalte «separate utvikling».

Slik henger det sammen at den gylne tid for Afrikas uavhengighet er en mørk tid for Sør-Afrika, med forfall og degenerasjon, takket være menn som var isolert på spissen av Sør-Afrika og gikk glipp av fremskrittsvinden mens revolusjonen feide over Europa og bygde vern om fundamentale menneskerettigheter.

I forfallets og degenerasjonens kjølvann vokser bitterheten mellom mennesker til skremmende høyder, økonomien forverres etter som tilliten minker, arbeidsløsheten øker, regjeringen blir stadig mer diktatorisk, bryr seg mindre og mindre om å følge lov og rett og går ustanselig lenger i voldsomhet og undertrykkelse, det ropes uavlatelig etter mer politi, flere soldater, mer våpen, forvisning uten dom, mer pisking. Alt det som vi forbinder med middelaldersk mørke og grusomhet, løfter atter hodet. En utdanning som reduseres til redskap for en utspekulert inndoktrinerings, en skjev og partisk orientering i de offentlige informasjonsorganer, en snikende sensur, bøker som settes på index, svartelisting, alt dette kaster sin skygge over landet.

Men under overflaten er motstandsånden levende. Folket i Sør-Afrika har aldri vært en flokk viljeløse mennesker, minst av alle afrikanerne. Når det gjelder kampen for våre nasjonale rettigheter, har vi tradisjoner som går helt tilbake til begynnelsen av de hvites erobring og kolonisasjon for 300 år siden. Vår historie er preget av opposisjon mot undertrykkelse, av protest mot tyranniet.

Her er noen av våre store navn: Shaka, den store kriger og statsbygger, som sveiset mange stammer sammen til zulu-folket, som jeg stammer fra; Moshoeshoe, statsmannen som var far til basuto-staten og sørget for å legge Basutoland utenfor rekkevidde av de hvite i Sør-Afrika; xhosafolkets Hintsa, som valgte døden heller enn å overgi sitt land til de hvite angripere. Alle disse og andre konger og høvdinge gjorde tapper motstand mot den hvite invasjon.

Eller la oss se på hva stoff det bodde i dem som kom før disse igjen. Jeg mener våre forfedre, som for hundrer av år siden kom nordfra ned til sørspissen av Afrika. De måtte sette over elver som går i flom året rundt, og bane seg vei gjennom jungel og skog der mange farer lurte på dem. Ikke lot de seg stoppe av ville dyr og heller ikke av de mange dødelige sykdommer som grasserte i Ekvatorial-Afrika, og som man den gang ikke kunne mestre. De kom seg igjennom det alt sammen og slo seg ned i Sør-Afrika for å bygge en fremtid der for sine etterkommere, for oss. Selv om forholdene har endret seg, sosialt og politisk, og våre problemer er andre enn deres, står også vi overfor en situasjon der det gjelder kampen for selve vår eksistens som menneskelige vesener. Kampmetodene kan skifte fra tid til tid, men menneskets streben etter frihet er og blir den samme. Vi for vår del har av fri vilje gått inn for ikkevolds-prinsippet. Etter denne linje har vi organisert mange heroiske kampanjer. Alt som finnes av fremskrittstilje og lederskap i Sør-Afrika, hele mitt liv og all min kraft er satt inn for å gjennomføre dette prinsipp, i et forsøk på å hindre en katastrofe for Sør-Afrika, og prisen for det har vi betalt.

Vel kan det være at samfunnssystemet i Sør-Afrika er et monument over raseideologi og rasediskriminering, men folket der er et levende vidnesbyrd om den ukuelige ånd som bor i menneskene. Ned gjennom tidene, tilsynelatende mot en overveldende overmakt, har de strebet etter frihet og et rikere liv, kjempet med utrolig besluttomhet og mot for retten til å leve som mennesker — frie mennesker. I og for seg er ikke dette noe enestående for vårt land. Deres eget land — Norge — har

i sin nyeste historie et inspirerende avsnitt, et vitnesbyrd om den samme ukuelige ånd — nemlig da Aksemaktene la under seg mesteparten av Europa. Rundt om hos de undertrykte folk vokste det frem motstandsbevegelser som var med og knekket alliansen mellom nazisme og fascisme med deres rasehovmot og herrefolkmentalitet.

Hvert eneste folk er blitt kastet ut i en slik kamp, en eller annen gang i sin historie. Men etter som tiden er gått, er som regel alle stengsler til friheten revet ned, ett etter ett. Ikke så i Sør-Afrika. Her blir ikke skrankene tatt vekk. Hvert skritt vi går fremover, hvert eneste resultat vi kan notere, blir gjort til intet ved hjelp av nye og sterkere stengsler. Raseskillene blir ikke lavere, tvertimot, de blir høyere. Jo nærmere friheten vi kommer, jo bitrere blir kampen. Alt for ofte er våre protester og demonstrasjoner blitt slått ned med makt, men aldri er de blitt brakt til taushet.

Til tross for all denne grusomme framferd i lovens og rettens navn, har vårt folk, med få unntagelser, ikke grepet til vold. Når fredsprisen i dag gies til Sør-Afrika, til en mann med sort hud, er det ikke fordi vi i Sør-Afrika har vunnet vår kamp for fred og fellesskap. Langt derifra. Kan hende er vi lenger fra seieren enn noe annet folk i Afrika. Men intet som vi har vært utsatt for fra regjeringens side, har fått oss til å vike av fra den vei vi har valgt: disiplinert motstand. Så vidt jeg skjønner, er det dette som ligger til grunn for tildelingen av prisen.

Hvor lett kunne det ikke skjedd i Sør-Afrika at den naturlige følelse av motvilje mot de hvites herredømme hadde gått over til hat og ønske om hevn. Her hvor alle ikke-hvite hver eneste dag, overalt, i alle livets forhold, støter på oppslaget «Bare for europeere», og den likså allestedsnærværende politimann som ser til at oppslaget blir respektert, her kunne en med god grunn vente at de hvites arroganse hadde skapt en tilsvarende innstilling hos de sorte overfor deres undertrykkere. At det ikke er så, skyldes ikke noe tilfelle. Grunnen er at afrikanske ledere i de siste 50 år med fullt overlegg og velberådd hu konsekvent har satt seg imot all slags raseforfengeligheit, inspirert av Den

afrikanske nasjonalkongress, som jeg har hatt den ære å være leder for i de siste ti år, inntil den ble forbudt. Vi var klar over at vi dermed lot gå fra oss muligheter for en lettvent demagogisk appell til naturlige lidenskaper hos et folk som er nektet frihet og brorskap, vi slo vrak på sjansen til en lett og fordelaktig appell til følelsene. Vår visjon har alltid vært et demokratisk Sør-Afrika uten rasemotsetninger, der alle som bor i landet, er *fullverdige* borgere med de samme rettigheter og plikter. Uten å la oss rokke har vi arbeidet for å realisere dette ideal, og det kommer vi til å fortsette med.

Ut fra denne visjon vendte Den afrikanske nasjonalkongress seg til andre rasegrupper som også tror på brorskap mellom menneskene og frihet for alle folk, og oppfordret dem til å gå sammen med oss om å skape et demokratisk Sør-Afrika uten rasemotsetninger. Dette førte i sin tid til at Den afrikanske nasjonalkongress fikk dannet Kongress-alliansen og kunne hilse velkommen Det liberale parti og Fremskrittspartiet, som i gledelig stor utstrekning hyller våre idealer.

De virkelige patrioter i Sør-Afrika, som jeg er talsmann for, vil ikke la seg nøye med noe mindre enn fulle demokratiske rettigheter. Når det gjelder landets styre, er vi ikke tilfreds med noe annet enn direkte individuell stemmerett for voksne og rett til å la seg stille som kandidat og motta valg til alle organer i styringsverket. Når det gjelder næringslivet, vil vi ikke slå oss til ro med noe mindre enn at alle skal få like muligheter på alle områder, og at alle skal få del i de ressurser landet rår over, men som inntil nå har vært merket «bare for hvite». På det kulturelle område gjør vi krav på intet mindre enn at alle kunnskapens dører blir slått opp på vid vegg til institusjoner der ingen segregasjon skal forekomme, men det bare skal spørres etter evner og dyktighet. Sosialt sett vil vi ikke nøye oss med noe mindre enn at alle raseskiller blir avskaffet. Vi gjør ikke krav på dette bare for folk av afrikansk avstamning, men for alle som bor i Sør-Afrika, både hvite og sorte. Når det gjelder disse prinsipper, er det ikke tale om kompromiss. Å fire her ville være en oppor-

tunisme som forråder demokratiet, for i det lange løp blir økonomiske, politiske og sosiale privilegier bitre frukter selv for de mennesker som har dem. Således viser apartheid seg i praksis å være et monstrum skapt av Frankenstein. Det er det tragiske ved det som hender i Sør-Afrika.

I forsøk på å kaste et forsonende skjær over forholdene, har de som kjenner seg ille til mote over situasjonen, funnet på mange slagord — «formynderskap», «separat utvikling», «rase-føderasjon», «fellesskap» (partnership). Dette er forsøk på å få oss til å vike av fra demokratiets vei, oppholdende taktiske manøvrer som bare kan narre de troskyldige. Ingen eufemistisk kamouflasje vil kunne skjule den uhyggelige realitet som ligger bak ordene. Vi forkaster denne politikk fordi den ikke holder mål med det beste menneskene har strebet etter gjennom tidene, den er en grov krenkelse av menneskehetens sublimе lengsler, som De forente nasjoners erklæring om menneskerettighetene danner kulminasjonen på. Dette er det vi står for, dette er det vi kjemper for.

I kampen for varige verdier er det mangt og mye som har vært med og holdt motet oppe hos de frihetselskende folk i Sør-Afrika og i de ennå ikke befridde deler av kontinentet der den hvite mann uten videre gjør krav på eneretten til demokratiet — det som skulle være for alle. Blant det som har vært med og holdt oss oppe, må først og fremst nevnes den storslagne støtte fra fremskrittssvennlige folk og regjeringer over hele verden, deriblant også folket og regjeringen i det land der jeg i dag er gjest. Videre våre brødre i Afrika, spesielt i de uavhengige stater; organisasjoner over hele kloden som deler vårt syn; De forente nasjoner i alminnelighet og noen av medlemslandene i særdeleshet. I sitt forsvar for freden ved aktivt vern om menneskeverdet har alle disse grupper vært med og styrket vår udødelige tro på at vi kjemper for en uomtvistelig god og rettferdig sak. Til alle disse sier jeg: Alene ville vi ha stått svakt. Hvor høyt vi vurderer deres støtte, kan vi ikke få gitt uttrykk for slik som vi gjerne ville. Vi kommer aldri til å glemme den hverken nå eller i fremtiden,

når seieren ligger bak oss og Sør-Afrikas frihet er felles eie for alle i landet.

Men vi sør-afrikanere forstår jo også at hvor meget andre enn kan gjøre for oss, kan ikke friheten komme som en gave utenfra. Vår frihet må vi skaffe oss selv. Alle virkelige frihetselskende folk har viet seg til denne oppgave. Hva vi trenger, er det mot som bare vokser jo større faren blir.

Uansett hvorledes fremtiden måtte arte seg for vår frihetskamp, her gjelder det frigjøringen av folk som er nektet friheten. Bare slik kan freden tuftes på fast grunn — for Afrika og for verden. Her gjelder det likhet mellom nasjoner og folk. Bare på det grunnlag kan det skapes et virkelig brorskap mellom mennesker. Det er oppmuntrende og løfterikt å kunne peke på at til tross for ydmykelser og overgrep fra de hvites side, har innstillingen hos afrikanerne stort sett vært den at i kampen for friheten skulle man så langt som overhodet mulig bare gjøre bruk av fredelige midler.

Når jeg har gått så utførlig inn på raseproblemet i mitt land, er det ikke fordi andre land på vårt kontinent ikke strever med det samme problem, men fordi det er i Sør-Afrika-Sambandet at raseproblemet er mest akutt. Knapt i noe annet land i Afrika hevdes det hvite herredømme med slik kraft og besluttsomhet og en slik overbevisning om at man forfejter en rettferdig sak. Dette plasserer motstanderne av apartheid i fremste rekke blant dem som kjemper mot de hvites herredømme.

Som avslutning på min tale vil jeg gjerne appellere til Afrika om å rette blikket ut over fortiden og i noen grad nåtiden med alt de rommer av elendighet og gjenvordigheter, prøvelser og skuffelser, og noen oppmuntringer — og se seg selv som et kontinent i fremvekst, som bryter ut til frihet gjennom et skall av århundrers slaveri. Dette er Afrikas tid — fullbyrdselsens daggry, det øyeblikk da det må brytes med skjebnen for å nå de største høyder, idet det sier: vi kjemper for edle verdier og store mål, ikke for jord og for å gjøre mennesker til slaver.

Afrika er et vitalt anliggende i dag, det står i brennpunktet for verdens interesse. Enn om historien har en hensikt med å utsette dets nye fødsel? Situasjonen stiller det overfor uunn-gåelige utfordringer og hva som viktigere er: anledninger til å tjene seg selv og menneskeheten. Det viker unna for utfordringene og slår vrak på anledningene, til sin egen skam, om ikke til sin dom. Å søke å finne frem til sin bestemmelse er mer vesentlig og lønnsomt enn å jamre over fortiden med dens ydmykelser og lidelser.

Denne talen kan ikke gjøre annet enn å stille noen spørsmål. Det står til Afrikas ledere og folk å gi tilfredsstillende svar ved å legge vinn på høyere verdier og gode gjerninger som kan bli

*. . . . footprints on the sands of time;
Footprints, that perhaps another,
Sailing o'er life's solemn main,
A forlorn and shipwrecked brother,
Seeing, shall take heart again.*

Skulle ikke Afrika, enda det fremdeles slikker sårene etter fortidens urett, likevel vise seg storsinnet og gi avkall på hevn? La gå at den utstrakte vennskapshånd er avvist med forakt, at appellene om rettferdighet og fairplay er hånlige avslått, skulle det ikke like fullt prøve å vende fiendskap om til vennskap? Ribbet for sin jord, sin uavhengighet og sine muligheter — underlig nok ofte i sivilisasjonens, ja, kristendommens navn — skulle det ikke se sin oppgave i å bringe et spesielt bidrag til menneskelig fremskritt og kontakt, et bidrag med et særegent afrikansk preg takket være de mange kulturer som kontinentet omfatter. Et slikt bidrag som krone på det menneskeheten hittil har frembrakt, ville utgjøre et av de skjønneste tributter til menneskeånden.

Skulle ikke Afrika se denne sin skjebnetime som en utfordring til å gå videre i kampen inntil alt som heter én rases herredømme over andre er rensset ut, og som en anledning til atter en gang å forsikre verden om at dets nasjonale aspira-

sjoner ligger ikke i å velte de hvites herredømme for å sette de sortes i stedet, men i å bygge opp et demokrati uten rase-motsetninger som skal bli et monumentalt fellesskap, et «bror-samfunn» uten diskriminering på grunnlag av rase eller farge.

Hva så med de mange presserende og kompliserte problemer — politiske, økonomiske og kulturelle — som i den første tid møter en stat som nylig har fått sin uavhengighet? Disse og andre problemer som er tatt i arv fra kolonitiden, vil representere den mest alvorlige prøve for de afrikanske ledes statsmannskunst, skarpsindighet, altruisme og fasthet og konsekvente bekjennelse til demokratiske prinsipper i statsstyret. Tidens kall til oss alle, fri eller ikke fri, er å gjenreise Moder Afrikas navn og ære.

Midt i en verden opprevet av strid, på randen av total ødeleggelse gjennom kjernefysiske våpen av vårt eget merke, vokser det frem et fritt og uavhengig Afrika, som svar på historiens inngivelse og utfordring: «Stå opp, bli lys! For ditt lys kommer.» I samarbeid med andre nasjoner er det menneskehetens siste håp om en megler mellom øst og vest, og kan med rette kreve av stormaktene at de skal «smi sine sverd om til hakker», fordi to tredjeparter av menneskeheten sulter og er analfabeter, det kan engasjere alt som heter menneskelig energi, dyktighet og talent i fredens tjeneste, for alternativet er utenkelig — krig, ødeleggelse og tomhet, det kan bygge et verdenssamfunn som vil bli et varig minnesmerke over de millioner av menn og kvinner, oppofrende og fremragende verdensborgere og forkjempere for freden som Dag Hammarskjöld, som ga sitt liv for at vi skulle få leve i lykke og fred.

Afrikas kvalifikasjoner for denne edle oppgave er ubestridelige, for dets egen strid har aldri vært og er heller ikke nå en kamp for å vinne jord, for å hope opp rikdom eller få herredømme over andre folk, men for å skape respekt og vern for menneskerettigheter og bygge en virkelig fri verden for frie folk.